

„ ϑ ”
(„THETA”)

VIHKO

Sisältö

ϑ	ϑR
-------------	---------------

$\vartheta = 1-10$ ((+Riesser 1-16)) ³²
---

(1)

<i>Hilferding.</i> „Finanssipääoma”	[3— 6]
<i>Sähkötrusti</i>	[7— 8]
<i>Enutointitilastoa</i>	[9—10]
<i>Riesser</i>	[1—15]

HILFERDING. „FINANSSIPAAOMA”³³

Hilferding. „Finanssipääoma”. (Kapitalismin (3) kehityksen uusin vaihe”.) Moskova 1912.

saksankielinen laitos ilmestyi vuonna 1910 (III osa „Marxilaisia tutkimuksia”).

- s. 13 — „E. Machin mukaan” „minä’ on vain se polttopiste, missä aistimusten loputtomat langat lähemmin yhtyvät... Samoin raha on solmukohtana yhteiskunnallisten yhteyksien verkossa”... ||| puuroa... väärin ei „samoin”
- s. 34. — „Määräteoriaa (rahan) on Tooke’in ajoista lähtien pidetty täysin oikeutetusti kestäättömänä”... |||

- ei pidä paikkaansa || s. 54, huomautus ja varsinkin 54—5. Hilferdingin virhe, ks. „Die Neue Zeit”, 1912, 30. vuosikerta, I nide.
(Hilferdingin mukaan raha joutuu kiertoon arvottomana.)
- ei pidä paikkaansa || s. 71, huomautus. „Vain oma tarkkailumme tekee oliot muodoltaan ulottuvaisiksi” (kantilainen)³⁴.
- NB || ss. 90—91 (ja 91, huomautus).
Kuinka Marx ennusti pankkien saavan herruuden teollisuuteen (NB) („Pääoma”, II, s. 79).

93, huomautus. Vekselien Σ vuodessa:

mljardia markkaa	Niistä pankkien akseptioimla
1885—12.1	16 %
1905—25.5	31 %

NB 102 (ja huomautus). Suurin osa kansainvälisistä kaupatoimista suoritetaan pankkien „akseptioimilla” vekseleillä.

||| 105—6. *Pankkien merkitys.*

- 4) 108. Pankkien *kolme* tehtävää
- 1) maksujen välittäminen.
  - 2) toimettomana olevan pääoman muuttaminen toimivaksi.
  - 3) *kaikkien* luokkien rahatulojen kokoaminen ja niiden lainaaminen kapitalisteille.
- 110, huomautus. *Jeidelsin* mainio teos ja sen vajavaisuus.
112. „Kansainväliset *pankkiiri*”-maat
- (1) Ranska, Belgia, Hollanti
  - (2) Englanti
  - (3) Yhdysvallat ja Saksa.
- 116: *Pankkien merkitys tuotannossa* ((pääasiallisesti *Jeidelsin* mukaan)). 120 idem
- 154—5, huomautus. Terästrusti ja sen %.
{	7% etuoikeutetuille osakkeille ja
	2% tavallisille: pidättää vuosikausia voittotuloja ja jakaa ne sitten kerralla sopivalla hetkellä.

157. 5 miljoonan suuruinen pääoma määrää 39 miljoonasta.
„Tochtergesellschaft” on käännetty „общество-дочь”, „дочернее общество”.*
159. Hallintoneuvostojen jäsenten paikat (koko Saksan mitassa näistä paikoista koituu 60 miljoonaa — 70 miljoonaa tuloja) — yhteyksien ja tuttavuuksien hyväksikäyttö.
162. 6 pankilla 751 paikkaa hallintoneuvostoissa (Jei-dels)... V. 1909 näitä paikkoja oli 12 000 — 197 hengellä on 2 918 paikkaa. (Vrt. *ibidem Morgan Amerikassa.*)
172. „Tervehdyttämisen” merkitys:
(1) voittoa tuottava operaatio;
(2) tekee varoja tarvitsevat yhtiöt riippuvaisiksi pankeista.
183. (i. f.) ja 184.— Vekselien korvaaminen pankin kirjoihin tehdyllä merkinnöllä.
199. Pörssiin kohdistuva suurpääoman painostus (ja huomautus: esimerkiksi Morgan vuonna 1907).
211. — — Pankit korvaavat pörssin...
222. Määräaikaisen kaupan olemus ja merkitys.
262. Lainaus *Pääomasta*, III, 2, ss. 144—5 (venäjänkielinen käännös) *pankkien merkityksestä versus sosialismi* (NB) NB
274. Raskas teollisuus. Pääoman poisvirtaaminen vaikeaa (tie monopoliin).
(277—) 278: Pankkien pyrkimys monopoliasemaan.
281. NB: Cunow kartelleista „*Die Neue Zeit*issa”, XXII, 2, s. 210.
285. „Kombinointi” = raaka-aineteollisuuden yhdistäminen jalostavaan teollisuuteen.
- 295: Korporaatiot ja „sivulliset” (NB)... (5)
- 298: Yksikään suuri teollisuusyritys ei tule toimeen pankin avulla.
- 300—1. Engels *uudentyppisistä* suojelutulleista ja kartelleista (Pääoma, III, 1, s. 95).
- 302—3: Kartellimuotojen kehitys (ja *erikoisesti* kin 304).

* — tytäryhtiö. Suom.

308. Kaupan keskittyminen (vrt. A. Lee „*Die Neue Zeitschrift*”, XXVII, 2, s. 654).
- 320, huomautus. Kaupankäynnin poistaminen ei alenna tuotteen hintaa.
- 322—3: Kauppiaat — asiamiehet — kauppa-apulaiset (NB) (ja 324).
331. (Sanallista Marxin jäljittelyä.)
336. Esimerkki perustamistoiminnan tuottamasta voitosta: *Sokeritrusti* (NB) Amerikassa (70% toimivalle pääomalle, 10% „vesitettylle”) *
- 338—9: **määritelmä finanssipääomasta** (ja 341): finanssipääoma = „pankkien määräysvallassa ja teollisuudenharjoittajien käytössä olevaa pääomaa” (339).
- 346: Kartellit = „kilpailun vaikeuttamista”.
353. Kartellien yhteys pääoman *vientiin*.
- 355: Finanssipääoma ja „yhteiskunnallisen tuotannon järjestely”... (vrt. 353 ja 354).
358. Kombinoinnin lisääntyessä lisääntyy omiksi tarpeiksi tarkoitettu (mutta **t a v a r a n** tuotantoa varten tapahtuva) tuotanto.
362. *Marx* pulista (III, 1, 219—220, venäjänkielinen käännös).
364. II osa muodostaa „ihmeellisen teoksen loistavimmat kohdat” (huomautuksessa *Tugan-Baranovskin* „ansio”?! ³⁵).
382. (II osan) „kaavat” ja „*proportionaalisuuden*” merkitys ((vrt. 426 ja + 427)).

447: Kaikkikäsittevä kartelli... joka poistaisi pulat... on „*taloudellisesti* mahdollinen” („yhteiskunnallisesti ja poliittisesti mahdoton”)... Mutta ymmärtämättömyyttä = „luulla yksityisten kartellien poistavan pulat”.

V osaan, „Finanssipääoman talouspolitiikka”, saakka

s. 454, huomautus. Sitaatti Schulze-Gaevernitziltä („Brittiläinen imperialismi”, s. 75): „Jo sir Robert Peel sanoi: 'Jokaisesta siirtomaastamme saamme toisen Irlannin'”.

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, s. 225. *Toim.*

- 474: pääoman vienti = „arvon vientiä, minkä tarkoitukse-
sena on tuottaa ulkomailla lisäarvoa”.
- 487: uusissa maissa pääoman vienti „kohtaa vastarintaa
kansalliseen itsetuntemukseen heräävien kansojen ta-
holta”... „Kapitalismi itse antaa orjuuttamilleen aseet
vapautumista varten”... „itsenäisyyspyrkimykset”...
487. Riippuvaisuussuhteessa olevien maiden kansallisliik-
keen ongelma („lannistettujen” „vapaus”-pyrkimys)...
488. Kapitalismin kehityksen nopeutuminen uusissa mais-
sa...
- 491: „kansallisten pankkiryhmien” kamppailu pääoman
sijoitusalueista (*P a i s h* ja muut)...
- 493: > pääoman edullisuus siirtomaissa.
495. Finanssipääoman politiikka (1.2.3.)
- 495: „Finanssipääoman politiikan tavoitteet
ovat kolmenlaisia: ensiksikin mahdolli- (siirto-
simman laajan taloudellisen alueen ||| maat)
luominen, toiseksi sen suojaaminen |||
ulkomaiselta kilpailulta tullimuureilla ||| (protektio-
ja kolmanneksi muuttaminen siten kan- ||| nismi)
sallisten monopoliliittoutumien toiminta- ||| (monopo-
alaksi”... ||| lit)

(6)

NB: 484: *i m m i g r a a t i o t a* koskeva polemiikki „*Die
Neue Zeitissa*”, 25. vuosikerta, 2 (1907)

505. „Diplomatian tärkeimmäksi tehtäväksi on muodostu-
massa nyt finanssipääoman edustaminen”...
506. *Karl Emil s a k s a l a i s e s t a* imperialismista. „*Die
Neue Zeit*”, XXVI, 1.
510. Kansallisvaltio.
511. Finanssipääoma haluaa herruutta eikä vapautta.
- 512—3. Kansakunta ja imperialismi.
- 513—4. Oligarkia demokratian asemesta.
567. „Proletariaatin vastauksena finanssipääoman
talouspolitiikkaan, imperialismiin ei voi olla ||| NB
kauppavapaus, vaan ainoastaan sosialismi” |||
kauppavapauden palauttaminen = „*taantumuk-
sellinen ihanne*” (NB)

Finanssipääoma = teollisuutta hallitseva pankkipääoma.

[eikö riitä: „finanssipääoma = pankkipääomaa”?]

Kolme tärkeintä seikkaa:

{ Korporaatiot } Suurpääoman kehitys ja lisääntyminen tiettyyn määrään asti... *Pankkien* merkitys. (Keskittyminen ja yhteiskunnallistuminen.)
 { Amerikassa. }

(Amerikka ja) Monopolistinen pääoma (tietyn teollisuusalan valtaaminen niin suuressa mitassa, että kilpailun tilalle tulee *monopoli*)...
 (Saksa)

{ Taulukko— }
 { ja esimerkinä } *Maapallon jakaminen...*
 { Argentiina. } (Siirtomaat ja vaikutusalueet)...

NB *Hilferding*: „Die Neue Zeitissa”, 1912 (30. vuosikerta, I. nide), s. 556... „jokaiselle kapitalistiselle monopoliyritykselle ominainen pyrkimys tehdä taloudellinen monopoli-asema horjumattomaksi siten, että lujitetaan sitä monopoli-soimalla luonnonvarat”...

SAHKÖTRUSTI

7) Sähköteollisuustrusti:

Kurt Heinigin „Sähkötrustin tie” (Berliini). („Die Neue Zeit”, 1912 (28. VI. 1912), 30. vuosikerta, 2. nide, s. 474).

Hyvin kuvaava esimerkki imperialismista *:

AEG („Allgemeine Elektrizitäts-Gesellschaft”) („Yleinen sähköyhtiö”) ja GEC („General Electric Company”) ⁸⁶ tekivät v. 1907 *sopimuksen*

AEG konserni GEC trusti
----

maailmanjaosta:

GEC — Yhdysvallat ja Kanada

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, s. 239. Toim.

AEG — Saksa, Itävalta-Unkari, Venäjä, Hollanti, Tanska, Sveitsi, Turkki, Balkanit.

		Tavaravaihto (milj. mk)	Työnteki- jöitä	Puhdas voitto (milj. mk)
GEC (<i>Amerikan Yhdysvallat</i>)	1907:	252	28 000	35.4
	1910:	298	32 000	45.6
AEG (<i>Saksa</i>)	1907:	216	30 700	14.5
	1911:	362	60 800	21.7

298 + 362 = 660 miljoonaa markkaa

Erikoisia (salaisia) sopimuksia *tytäryhtiöis-* NB
tä. „Sitä paitsi molemminpuolinen keksintöjen ja
kokemusten vaihto!” (s. 475).

Yhtiötä (enimmäkseen osakeyhtiötä), joissa AEG „on osakkaana halliten niitä”, on 175—200 (s. 484). Niistä kuuden tärkeimmän yhtiön pääomat ovat noin $\frac{3}{4}$ miljardia ja kaikkien yhteensä lienevät osapuilleen $1\frac{1}{2}$ miljardia markkaa.*

„Fabrikaattiyhtiötä” — 16

tuotetaan kumia — kaapeleita — kvartsiputkia — eristimiä — rautateiden signaalilaitteita — autoja — kirjoituskoneita — lentokoneita j.n.e.

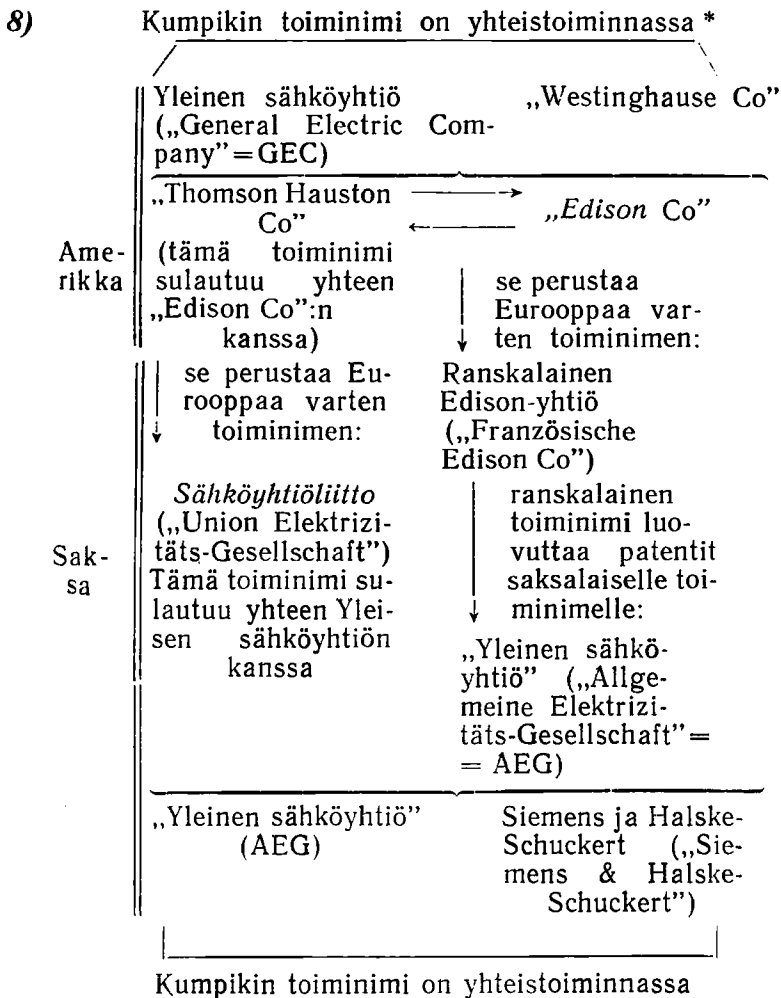
Nykyaikaiselle teollisuudelle on luonteenomaista, NB
että sama tuotantoyritys tuottaa myös raaka-aineita etc.

¹⁾ AEG:llä on *suoranaisia* edustusliikkeitä ulkomailla = 34 (niistä 12 osakeyhtiötä) **.

1) 1. Pietari ja Varsova	7. Romania	
2. Lissabon	8. Wien	
3. Kristiania	9. Milano	
4. Tukholma	10. Kööpenhamina	
5. Bryssel	Lounais-	Yhteensä
6. Pariisi	Afrikka	10 valtiossa
	((siirtomaa?))	

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, s. 222. Toim.

** Sama, s. 238. Toim.

	= merkki, joka tarkoittaa yhteensulautumista
	= yhteensulautuminen
	entinen toiminimi perustaa uuden (jota nuoli osoittaa)

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, s. 238. Toim.

...,muita, niistä (AEG:stä ja GEC:stä) täysin riip-
pumattomia sähköyhtiöitä ei maailmassa ole” NB
(s. 474)... *

1900—7; 1912—2. (1912)	AEG		„Siemens & Halske- Schuckert”				
	„Felten & Lahmeyer”	AEG	„Siemens & Halske- Schuckert”	„Berg- mann”			
(1900)	„Felten & Guillaume”	„Lah- meyer”	Union AEG	„Siemens & Halske”	„Schu- ckert & Co”	„Berg- mann”	„Kummer” (menetti pian mer- kityksensä) romahti 1900 (Ries- ser)**

EMITOINTITILASTOA

N B. „Tämä tilasto — erotukseksi tavallisesta emi-
tointitilastosta — ei käsitä eri maissa emitoituja arvo-
papereita, vaan näiden maiden saaman luoton. Niin-
pä esimerkiksi Lontoossa ja Pariisissa sijoitettujen
venäläisten lainaobligaatioiden määrää ei osoiteta NB
Englannin eikä Ranskan, vaan Venäjän kohdalla.” NB

Conradin „Volkswirtschaftliche
Chronik” (1913, s. 783)
Arvopapereita laskettu liikkeelle
yhteensä vv. 1883/1912

(miljardeissa markkoissa)		
1883 — 3.4	1893 — 4.9	1903 — 14.8
4.0	14.4	11.7
2.7	5.3	15.5
5.4	13.5	21.5
4.1	7.8	12.4
6.4	8.5	17.2
10.3	9.2	19.9
6.6	9.6	21.4
6.2	8.0	15.8
1892 — 2.0	1902 — 17.8	1912 — 16.4
Σ = 51.1	99.0	166.6
(minun)		

Arvopapereita laskettu
liikkeelle
yhteensä

53.0

Tämä summa tarkoittaa
koko maailmaa.
Eri maiden osalta, s. 782,
vuosilta 1910, 11 ja 12.
Yhteensä näinä kolmena
vuonna

miljardia
markkaa

Saksa ja sen siirtomaat 7.2

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, s. 239. Toim.
** Sama, s. 238. Toim.

		mljardia markkaa		
	Amerikan Yhdysvallat	10.6	Englanti ja sen siirto- maat	5.2
(Egypti mukaan luettuna)	Englanti ja sen siirtomaat	8.8	{ + Etelä-Afrikka	0.4
	Saksa ja sen siirtomaat	7.2	{ + Kanada	3.0
(Marokko mukaan luettuna)	Ranska ja sen siirtomaat	4.9	Σ (minun)	8.6
	Venäjä	3.2	Ranska ja sen siirtomaat	4.8
	Itävalta-Unkari	2.1	Itävalta-Unkari	2.1
	Belgia ja sen siirtomaat	1.3	Venäjä	3.2
	Japani	1.7	Belgia	1.0
		8.3	— sen Kongo	0.3
			Σ (minun)	1.3
			Hollanti ja sen siirtomaat	0.6
			Luxemburg	0.01
			Espanja	0.6
			Portugali ja sen siirtomaat	0.1
			Tanska	0.2
			Ruotsi	0.1
			Norja	0.1
			Sveitsi	0.7
			Italia	0.7
			Romania	0.4
			Bulgaria	0.1
			Serbia	0.2
			Kreikka	0.5
			Turkki	0.6
			Amerikan Yhdysvallat	10.6
			muu Amerikka	7.0
			Egypti	0.2
			Marokko	0.1
			Kiina	0.6
			Japani	1.7
			Persia	0.1
			ΣΣ = 52.2	
			{	16.4
			{	15.8
			{	21.4
			{ ja tarkka ΣΣ =	53.6
Minun yhteenvetoni:				
4 suurinta maata		29.5		
4 toissijaista maata		8.3		
muu Amerikka		7.0		
14 Euroopan maata		4.01		
Kiina + Persia		0.7		
		50.41		

* Näin on käsikirjoituksessa. *Toim.*

** Näin on käsikirjoituksessa. *Toim.*

Kirjallisuudesta NB:

Harmsin „Weltwirtschaftliches Archiv” (ilmestynyt jo kuusi osaa).

Tiivistelmä (minun) Conradin „*Volkswirtschaftliche Chronikin*” mukaan.

Kartellitilastoa: Kartellien lukumäärä: ((Saksassa)) (ss. 903—6)

	vasta- perustettuja	jatkettuja tai laajennettuja	lakkau- tettuja
1913	38	34	15
1914	31	38	6

minun laskel-
mani lisäänty-
mis- tai
vähennemis-
tapauksia:

$$+ 72 - 15 = 57$$

$$+ 69 - 6 = 63$$

RIESSER. „SAKSAN SUURPANKIT
JA NIIDEN KESKITTÄMINEN”

Tri Riesser. „Saksan suurpankit ja niiden keskittäminen Saksan yleisen taloudellisen kehityksen yhteydessä”. 3. painos. *Jena 1910.*

(Eräitä lukuja, mutta ei kaikkia, on otettu lisäksi 4. vuoden 1912 painoksesta.)

Saksan sähköteollisuus vuoden 1900 edellä (ennen vuoden 1900 pulaa, jota valmisteli huomattavalta osaltaan sähköteollisuudessa ilmennyt *liikatuotanto*) (Riesser, 3. painos, s. 542 ja seur.) *:

7 ryhmää (ja 27 (sic!) erillistä yhtiötä):

Kunkin ryhmän
takana olevien
pankkien
lukumäärä

	11 —	I. Ryhmä Sie- ←	
		mens	
		ja Halske	
		(4 yhtiötä)	
Etujen			} 1903 yhtymä: ryhmä Siemens- Schuckert
yhteisyys	{	8 — II. Ryhmä AEG	
1902/3.		(4 yhtiötä)	
Yhteensulau-		8 — III. Ryhmä Schu- ←	
tuminen 1904		ckert (4 yh- tiötä)	
		1908 „Kooperoituminen” — perus- tetaan yhtiö „Elektro-Treuhand-	

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, ss. 237—238. *Toim.*

- Gesellschaft”, jolla pääomaa 30 miljoonaa markkaa.
- 6— IV. Ryhmä „Union Elektrizitäts-Gesellschaft” (2 yhtiötä)
- 9— V. Ryhmä Helios („joutunut lakkauttavaksi”: s. 582 4. painoksessa) (5 yhtiötä)
- 8— VI. Lahmeyerin ryhmä, osakkeista suurin osa v. 1910 AEG:llä (s. 583 4. painoksessa) (2 yhtiötä)
- 2—VII. Kummerin ryhmä — vararikkoutui v. 1900 (7 yhtiötä)

paljon
toistoja

7 ryhmää

[Σ yhtiöitä = 28 eikä 27, kuten Riesser on osoittanut, s. 542 (s. 582 4. painoksessa). Sivulla 568 hänkin sanoo: 28 yhtiötä]

Keskittymisen tulokset (s. 568 ja seur.).

Nykyään	„Nykyaikaisin teollisuusalamme” on <i>sähköteknillinen teollisuus</i> ... 7 ryhmää, yhteensä 28 yhtiötä, jotka kuuluvat konserneihin...
2	
2	<i>Kemiallinen</i> teollisuus... 2 tärkeintä ryhmää (ks. alempana)
2	<i>Vuoriteollisuus</i> — 2 syndikaattia („Stahlwerkverband”; „Rheinisch-Westfälische Kohlen-syndikat”)...
2	<i>Merenkulku</i> — 2 yhtiötä („Hamburg-Amerikanische Packetfahrt Aktiengesellschaft”; (Hapag) ja „Norddeutscher Lloyd”, „joita sitovat toisiinsa ja erääseen englantilais-amerikkalaiseen trustiin useat sopimukset”)...
5	<i>Pankkitoimi</i> — 5 ryhmää („käsittää kaikkiaan 41 pankkia, jotka kuuluvat konserniin”)
<u>13</u>	
minun laskutulokseni	minun laskutulokseni 18 ryhmää

Yhtymien *lukumäärän* kasvu suurpankkien ja maa-seutupankkien etujen yhteisyyden perusteella (s. 505).

Keskittymisen lisääntyminen (s. 542 4. painoksessa):

1881—1	1908—32 (41)
1895—2	1911—26 (46)
1902—16	

(Riesser, s. 547 ja seur.)

Saksan kemiallinen teollisuus
(keskittyminen)*

(2)

				Osake- pääomaa minun yhteen- laskema- nani
I	„Farbwerke” ent. Meister, Lucius ja Brüning <i>Höchstissä</i> Mainin var- rella	osakepää- omaa—20 obligaatio- pääomaa—10	(„Kak- soisliit- to”) 1904	(„Kol- miliit- to”) 20
	Leopold Cas- sella & Co Frankfurt am Mainissa	miljoonaa markkaa	„yhdisty- minen” osakkei- den vaihto johto- kunnassa	1908 (osake- keiden vaihto) 20
	Kalle & Co (Biebrichissä Reinillä) (3.2)			<u>3</u> 43
II	„Badische Anilin- und Soda- Fabrik” Ludwigshafenissa (osakepääomaa 21 milj. mark- kaa).		1904 yhdis- tyminen	21
	„Farbenfabrik”, ent. Friedrich Bayer & Co Elberfeldissä (21 milj. markkaa).			1905 „Kolmi- liitto” 21
	„Aktiengesellschaft für Anilin- fabrikation” Treptowissa Berlii- nin lähistöllä (osakepääomaa 9 milj. markkaa).			

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, s. 198. *Toim.*

$$\frac{9}{51}$$

43%
43%
14%
100%
voittoa

I ja II ryhmän välillä on jo alkanut „lähentyminen” hinta-y.m.s. „sopimusten” muodossa.

s. 560 ja seur.: „Vuoriteollisuus”.

2 perhettä: *August Thyssen* ja *Hugo Stinnes*. Niiden valtava merkitys (kivihiili- ja rautateollisuudessa), sen kasvu ³⁷.

...., I. I. 1905 solmittu sopimus, jossa määriteltiin 'Gelsenkirchener Bergwerks Aktiengesellschaftin', 'Aachener Hütten-Verein Rote Erden' ja Thyssenin 'Schalker Gruben- und Hüttenverein' välinen etuyhteys, oli askel, minkä seurauksena yhdistettiin toisaalta yhteiseen yritykseen useat kilpailevat pankit, nimittäin 'Diskontogesellschaft', 'Deutsche Bank', 'Dresdner Bank' ja 'Schaffhausenscher Bankverein' ja lisättiin samalla entisestään Hugo Stinnesin ja August Thyssenin valtaa, sillä näistä tuli mainitun yhtymän 'yleiskomitean' jäseniä" (s. 563) (s. 603 4. painoksessa).

3) (s. 577) idem s. 624 4. painoksessa

1882 — 28 pankkia, kussakin virkailijoita 50 ja >: 2 697 virkailijaa — 11.8% koko lukumäärästä

1895 — 66   "   "   "   "   "   7 802 virkailijaa — 21.6%

+ 189.3% { virkailijoita 1— 5 henkeä + 59.9% }
                  "   6—50   "   + 34.5% }

1907 luultavasti noin $\frac{1}{3}$

„Deutsche Bank” 1907 — 4 439 pankkivirkailijaa (s. 578)
1908 — 4 860

„Berliinin 6 suurpankin virkailijoiden lukumäärän arvioin vuoden 1910 lopulla 18 000:ksi” (s. 625 4. painoksessa).

Kirjansa lopussa Riesser polemisoi sosialisteja vastaan muodollisen makeilevasti ja sopusointua julistaen (*Riesser on yleensä sellainen*).

Eikä muka yhteiskunnallistumisennustukseen „ole toteutunut” (s. 585). { ha }
{ ha!! }

s. 582 (s. 629 4. painoksessa):

„Pankit ja pörssi” (kursivoinnit Riesserin):

„Mikäli kysymyksessä on keskittymisprosessin vaikutus *pörssin* tehtäviin ja tilaan, niin tosiasia on, että seurauksena toimien keskittymisestä suurpankkeihin nämä viimeksi mainitut *ottavat* puolestaan suoritettavakseen tietyssä määrin *pörssin tehtäviä kompensoimalla* osto- ja myyntitoimia ja jättävät pörssin hoidettaviksi nämä toimet siltä osaltaan, mikä *ei* ole kompensoitavissa. Näin on laita yhtä hyvin arvopaperikaupoissa, t.s. *pääomamarkkinoilla* kuin myös diskonttausoperaatioiden alalla, t.s. *rahamarkkinoilla*.

Tästä johtuen *pörssi*, jota pörssilainsäädäntö on jo muutenkin järkyttänyt suuresti, menettää jatkuvasti yhä enemmän arvopapereita, joita tarvitaan kurssin oikeaa määräämistä varten, ja siis *heikkenee entisestään*, ja tästä koituu tavattoman vaarallisia seurauksia varsinkin kriitillisinä ajankohtina, mistä on ollut todistuksena pahoja esimerkkejä (*h u o m a u t u s*: uusimman ajan osalta riittää tässä viittaus Venäjän ja Japanin sodan alkamispäivään).

Tästä seuraa, että pörssi menettää yhä enemmän tuota koko taloudelle ja arvopaperien kiertokululle ehdottoman välttämätöntä ominaisuuttaan olla paitsi tarkin *mittausväline*, myös ’melkein automaattisesti toimiva siihen kerääntyvän taloudellisen liikunnan *säännöstelijä*’ * (*h u o m a u t u s*. Lainauksia Riesserin teoksesta ’Pörssilain tarkistuksen välttämättömyys’, Berliini 1901), samoin kuin se kykenee yhä

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, ss. 211—212. *Toim.*

- 4) NB vähemmässä määrässä ensiksikin ilmentämään 'kursinmuutoksilla yleistä mielipidettä useimpien valtioiden, kunnalliselinten, osakeyhtiöiden ja korporaatioiden luottokelpoisuudesta ja johtotavoista' ja toiseksi kontrolloimaan kurssia.

Siis arvopaperien kurssin määrittely ja niiden noteeraus pörssissä, mikä antoi aikaisemmin, sikäli kuin se yleensä on mahdollista, aivan tarkan kuvan 'talouselämän prosesseista, joita ei missään yhdistelty niin luotettavasti eikä tajuttu kokonaisuutena niin selvästi', ja siis myös kuvan *kysynnän* ja *tarjonnan* suhteesta, ovat nyt pakostakin menettäneet niin tarkkuutensa kuin myös kestävyytensä ja luotettavuutensa, ja tämä on tavattoman murehdittavaa yhteisten etujen kannalta.

Sitä paitsi on pelättävissä, että tällä tiellä, joka samalla johtaa yhä enemmän *välityselinten* (meklarien j.n.e.) *syryäyttämiseen*, voi syntyä ajan oloon entistä kärkevämpää *ristiriitaa pankkien ja pörssin kesken*, mikä niin ikään olisi varsin vaarallista. Ja tämä ristiriita tuntuisi paitsi tietyissä jo aikaisemminkin monesti ilmenneissä pankkien ja pörssistä kiinnostuneiden muiden piirien kireissä suhteissa, myös pörssin varsinaisella toiminta-alalla, kurssien määrittelyssä.

Todellisuudessa nykyään jopa asiantuntijoidenkin keskuudessa eräät määrittelevät käsitteet pankki ja pörssi aivan yhtäläisiksi, mikä kuitenkin on kerrassaan virheellistä (*huomautus*: juuri siten määrittelee ne *Eschenbach* 'Yhteiskuntapoliittisen yhdistyksen kirjoitelmissa' 16. syyskuuta 1903: 'Schriften des Vereins für Sozialpolitik', CXIII nide), toiset päinvastoin merkitsevät ne aivan vastakkaisiksi laitoksiksi, mikä niin ikään on virheellistä" (huomautus, vrt. *Ernst Loeb* „Nationalzeitungissa" 18. IV. 1904. n:o 244) (s. 583) (s. 630 4. painoksessa).

Riesser (3 painos 1910), s. 499:

Suurimpien (v. 1908) pankkien pankkipääoman kasvu: (4 bis
2 bis

Saksa*	1870	1908	1911
1. „Deutsche Bank”	15	200	200
2. „Dresdner Bank”	9.6	180	200
3. „Diskontogesellschaft”	30	170	200
4. „Darmstädter Bank”	25.8	154	160
	==	==	==
Σ (miljoonaa markkaa)	80.4	704	
	==	==	
„Schaffhausenscher Bankverein”	15.6	145	145
„Berliner Handelsgesellschaft”	16.8	110	110
	==	==	==
	ΣΣ = 112.3	959	1 015

Ranska	1870	1908
1. „Crédit Lyonnais”	20	250
2. „Comptoir National”	50	150
3. „Crédit industriel”	15	100
4. „Société Générale”	60	300
	==	==
Σ (miljoonaa frangia)	145	800

= miljoonaa markkaa 116 — 640

3 suurinta pankkia: Saksa: 54.6 — 550 (markkaa)
 Ranska: 130 — 700 (frangia)
 (104 — 560 (markkaa))

2 suurinta pankkia: Saksa: 24.6 — 380 (markkaa)
 Ranska: 80 — 550 frangia
 (64) (440)

s. 367 idem s. 398

Saapuva ja lähtevä posti (lukumäärä) **:

1852	6 135	6 292	
1870	85 800	87 513	
1880	204 877	208 240	(„Diskonto- gesellschaft”)
1890	341 318	452 166	{ Berliinin }
1900	533 102	626 043 (kpl)	{ suurpankki }

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, s. 208. Toim.

** Sama, s. 207. Toim.

5) Riesser, 3. painos, s. 693 (liite VIII) (s. 745 4. painoksessa):

Keskittymisen edistyminen eri suurpankkien ja pankkikonsernien sisällä

Berliinin kahdeksalla suurpankilla oli *:

Vuoden lopulla	Haaraosastoja (konttoreita ja sivuliikkeitä) Saksassa		Talletus- ja vaihtokonttoreita		Kommandiitteja (pankkioperaatiot)		Vakituinen osakkuus Saksan osakepankeissa		Laitosten yhteinen lukumäärä	
	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#
1895	16	18 (5)	14	23 (12)	11	13 (—)	1	2 (—)	42	56 (17)
1896	18	20 (5)	18	27 (12)	11	14 (—)	1	2 (—)	48	63 (17)
1900	21	25 (5)	40	53 (17)	11	12 (—)	8	9 (5)	80	99 (27)
1902	29	33 (7)	72	87 (35)	10	11 (—)	16	16 (5)	127	147 (47)
1905	42	46 (8)	110	149 (44)	8	12 (1)	34	34 (11)	194	241 (64)
1908	—	69 (10)	—	264 (73)	—	12 (2)	—	97 (31)	—	442 (116)
1911	104	104 (9)	276	276 (93)	7	7 (2)	63	63 (15)	450	450 (119)

[NB 3. painoksessa puhutaan 8:sta, 4:nnessä 6:sta pankista].

Numerotiedot otettu 4:nnestä painoksesta, s. 745 (koskevat 6 pankkia: „Darmstädter Bank”, „Berliner Handelsgesellschaft”, „Deutsche Bank”, „Diskontogesellschaft”, „Dresdner Bank” ja „Schaffhausenscher Bankverein”).

(sulkeissa olevat tiedot koskevat) „Deutsche Bankia”)

NB „Deutsche Bank”. Liikevaihto:

1870	1875	1885	1895	1905	1908	1911
239 milj.	5,3 mrd.	15,1 mrd.	37,0 mrd.	77,2 mrd.	94,5 mrd.	112,1 mrd.

Näihin 8 pankkiin kuuluu ensiksikin viisi pankkia, joista kukin edustaa omaa „ryhmäänsä”: „Darmstädter Bank” („Bank für Handel und Industrie”), „Deutsche Bank”,

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, s. 206. *Toim.*

„Diskontogesellschaft”, „Dresdner Bank” ja „Schaffhausenscher Bankverein”, ja edelleen *kolme* muuta pankkia: „Berliner Handelsgesellschaft”, „Commerz- und Diskontobank”, „National-Bank für Deutschland”.

Seuraavassa näiden 5 (viiden) pankin [„Etu yhteyteen perustuvien yhtymien”] „ryhmät” ja niiden „pääoman mahti” (s. 484 ja seur.):

			pankkeja	Miljoonaa markkaa (s. 520)	Miljoonaa	Nieltyjä		
						yksityisiä pankkikonttoreja	pankkeja	
1. Ryhmä	D. B.	„Deutsche Bank”.....	12	929. ₅ 1266. ₄ ¹⁾	786. ₈	1 045. ₄ ¹⁾	31	21
2. ”	D. G.	„Diskontogesellschaft”.....	6	662. ₆	—	564. ₇	23	8
3. ”	Dr. B.	„Dresdner Bank”.....	8	321. ₃	—	285. ₇	7	1
4. ”	S. BV.	„Schaffhausenscher Bankverein”.....	4	209. ₉	—	278. ₈	11	6
5. ”	Dm. B. minunlyhenykseneni	„Darmstädter Bank” („Bank für Handel und Industrie”).....	5	260. ₈	—	297. ₄	17	7
==			==	==		==	==	==
5.			35	2 720. ₇	Σ 2 471. ₇		89*	43

{2³/₄ mrd.}   t. s. miltei 2¹/₂ m r d. markkaa   s. 500

NB: Tässä on laskettu *vain* osakepääomat ja vararahastot, t. s. *vain o m a t* varat *ottamatta lukuun vieraita* varoja.

1) Tässä on laskettu yhteen myös „ystävällisten pankkien” varat.

* Summa „89 yksityistä pankkikonttoria” on käsikirjoituksessa yhdistetty nuolella seuraavan taulukon samaan lukuun („Konserneihin kuuluvilla pankeilla”) (ks. tätä osaa, s. 330). *Toim.*

s. 537:

30. IX. 1911
mennessä

Nieltyjä:

	Yksityisiä pankki- kontto- reita	Pank- keja	<div style="border: 1px solid black; padding: 2px; display: inline-block;">s. 697</div> 41 pankkia, jotka ovat ryhmittyneet vii- deksi konserniksi
Dm.B. —	8	3	
D.B. —	45	30	
D.G. —	61	11	
Dr.B. —	<u>2</u>	<u>1</u>	
	<u>116</u>	<u>45</u>	

*Konserneihin kuuluvilla
pankeilla (luvultaan 41),
jotka kuuluvat viiden suurpankin
5 ryhmään, oli 31. XII. 1908 mennessä:*

1. X. 1911
mennessä

haaraosastoja	241	—	285
asioimistoja	325	—	377
sivullikkettä	18	—	21
talletuskonttoreita	102		126
nieltyjä		{	
yksityisiä pankkikonttoreita	89	—	116
pankkeja	43	—	45
osakkeiden omistuksesta ja osakkeiden vaihdosta johtuvaan etuyhteyteen perustuvia yhtiymiä.....	16	—	20

Suurpankit ja niiden konsernit olivat 31. XII. 1908 mennessä nielleet *kaikkiaan* —164
yksityistä pankkikonttoria | - 60 pankkia, NB (s. 500).

Vuonna 1899 Englannissa oli 12 pankkia, joilla kullakin oli 100 ja > haaraosastoa; niillä oli yhteensä 2 304 osastoa („Niederlassung”).

Vuonna 1901 Englannissa oli 21 pankkia, joilla kullakin oli 100 ja > haaraosastoa: niillä oli yhteensä 6 672 osastoa (s. 521) (s. 558).

„Yksistään 'London City and Midland Bankilla' oli v. 1905 alussa 447 haaraosastoa, t.s. 257 osastoa *enemmän* kuin Berliinin kaikilla suurpankeilla ja niihin v. 1904 lopulla yhdistetyillä 52 maaseutupankilla yhteensä; 31. XII. 1907 (#) 'The Economistin' mukaan Englannin osakepankeilla, joita silloin oli 74 (lukuun ottamatta siirtomaa- ja ulkomaisia pankkeja) ja joista 35:llä oli oikeus päästää liikkeeseen seteleitä, oli vähintään 6 809 haara- ja alaosastoa” (522).

NB

Jatkoa *Riesseristä*

(#) 4:nnessä painoksessa (s. 558) sanotaan: „31. XII. 1908 Ison-Britannian ja Irlannin talletuspankeilla, joita silloin oli 63, oli vähintään 6 801 haaraosastoa ja alaosastoa. Vuoden 1910 loppuun mennessä haaraosastojen lukumäärä arvioitiin 7 151:ksi. Samaan aikaan Englannissa ja Walesissa oli *neljällä* pankilla yli 400 haaraosastoa kullakin, nimittäin:

'London City and Midland Bank'	. . . . .	689	(315 v. 1900)
'Lloyds Bank'	. . . . .	589	(311 ” ”)
'Barclay & Co'	. . . . .	497	(269 ” ”)
'Capital & Counties Bank'	. . . . .	447	(185 ” ”)

Muilla neljällä pankilla on yli 200 haaraosastoa ja 11:llä (skotlantilaiset ja irlantilaiset mukaan lukien 20:llä) pankilla on yli 100 haaraosastoa kullakin” * (s. 559).

Ranskassa oli asioimistoja ja haaraliikkeitä (s. 522) (s. 559):

Pankit:	1894			1908			
	Pariisi ja ympäristö	maa-seutu		Pariisi ja ympäristö	maa-seutu	ulkomaat (ja Algerla)	
„Crédit Lyonnais”.....	27	—	96	62	—	175	20
„Comptoir d'Escompte” ..	15	—	24	49	—	150	—
„Société Générale”.....	37	—	141	88	—	637	2

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, s. 206. *Toim.*

(6

(13

(6

„VII liitteessä” (s. 666 ja seur.) luetaan yhtiöt ja pankit, jotka kuuluvat suurpankkien „konserneihin”. Valitsen siitä **ulkomaiset** pankit:

<u>Toimintapiiri</u> (haaraosaston sijaintipaikan mukaan)	(Haara- osas- toja)	Pankin sijainti- paikka	Pankin nimi	Pääomat miljoonissa markoissa (j.n.e.)	<i>Mitkä Berliinin suurpankit ovat sen perus- taneet tai ovat siinä osakkaina</i>
	(—)	Amsterdam	— „Die Amsterdamsche Bank”	— 6 florintia	— „Darmstädter Bank”
Kiina, Japa- ni, Intia j.n.e.	(12)	Shanghai	— „Deutsch-Asiatische Bank”	— 7,5 taelia	— „Darmstädter Bank” + „Berliner Handelsgesellschaft” + „Deutsche Bank” + „Diskontogesellschaft” + + „Dresdner Bank” + „Schaff- hausenscher Bankverein”
Italia	(33)	Milano	— „Banca Commerciale Italiana”	— 105 litraa	— „Darmstädter Bank” + „Berliner Handelsgesellschaft” + „Deutsche Bank” + „Diskontogesellschaft” + + „Dresdner Bank”
(? Belgia)	(—)	Bryssel	— „Banque internatio- nale de Bruxelles”	— 25 frangia	— „Darmstädter Bank” + „Berliner Handelsgesellschaft” + „Diskon- togesellschaft” + „Schaffhausen- scher Bankverein”
(? Englanti)	(—)	Lontoo	— „Bankers Trading Syndicate”	— 0,1 puntaa	— „Darmstädter Bank”

Romania	(—)	Bukarest	— „Banka Marmorosch Blank”	—10 leitä	— „Darmstädter Bank” + „Berliner Handelsgesellschaft”
(? Amerikka)	(—)	?	— „Amerika-Bank”	—25 markkaa	— „Darmstädter Bank”
(? Englanti)	(—)	Lontoo	— „London & Hanseatic Bank”	— 0.4 puntaa	— „Commerz- und Diskonto-Bank”
(Etelä-Amerikka etc.)	(22)	Berliini	— „Deutsche Ueberseeische Bank”	—20 markkaa	— „Deutsche Bank”
Itä-Afrikka	(?)	Berliini	— „Aktiengesellschaft für überseeische Bauunternehmungen”	— 2 markkaa	— „Deutsche Bank”
Keski-Amerikka	(?)	Berliini	— „Zentral-Amerika Bank”	—10 markkaa	— „Deutsche Bank”
Meksiko	(?)	Meksikon kaupunki	— „Mexikantische Bank für Handel und Industrie”	—16 pesoa	— „Deutsche Bank”
Polynesia	(?)	Hampuri	— „Deutsche Handels- und Plantagen-Gesellschaft der Südseeinseln”	— 2 ³ / ₄ markkaa	— „Diskontogesellschaft”
Uusi Guinea	(?)	(?)	— „Neu-Guinea Kompagnie”	— 6 markkaa	— „Diskontogesellschaft”
Brasilia	(5)	Hampuri	— „Brasilianische Bank für Deutschland”	—10 markkaa	— „Diskontogesellschaft”

<u>Toimintapiiri</u> (haaraosaston sijaintipaikan mukaan)	(Haara- osas- toja)	<u>Pankin</u> <u>sijainti-</u> <u>paikka</u>	<u>Pankin nimi</u>	<u>Pääomat</u> <u>miljoonissa</u> <u>markoissa</u> (j.n.e.)	<i>Mitkä Berliinin suurpankit ovat sen perustaneet tai ovat siinä osakkaina</i>
Chile ja Keski-Ame- rikka	(9)	Hampuri	— „Bank für Chile und Deutschland”	— 10 markkaa	— „Diskontogesellschaft”
Romania	(2)	Bukarest	— „Banka generala Romana”	— 10 leitä	— „Diskontogesellschaft”
Belgia	(?)	Antwerpen	— „Compagnie commer- ciale belge”	— 5 frangia	— „Diskontogesellschaft”
Saksan Afrikka	(15)	(?)	— „Deutsch-Afrika bank”	— 1 markkaa	— „Diskontogesellschaft”
Bulgaria	(?)	Sofia	— „Banque de Crédit”	— 3 levia	— „Diskontogesellschaft”
Saksan Län- si-Afrikka	(4)	Berliini	— „Deutsch-Westafrika- nische Bank”	— 1 markkaa	— „Dresdner Bank”
Vähä-Aasia, Turkki, Salo- niki j.n.e.	(12)	Berliini	— „Deutsche Orient- bank”	— 16 markkaa	— „Dresdner Bank” + „National-Bank für Deutschland” + „Schaffhau- senscher Bankverein”
Etelä-Ame- rikka	(3)	Berliini	— „Deutsch-Südamerika- nische Bank”	— 20 markkaa	— „Dresdner Bank” + „Schaffhau- senscher Bankverein”

Mitä tulee siirtomaapankkeihin (jotka miltei (7) kaikki ovat Berliinin suurpankkien perustamia), Riesserin laskutulokset ovat seuraavanlaiset (lisäykset vuoden 1910 osalta otettu 4. painoksesta, s. 375*):

„90-luvun lopulla valtameren takana oli vain 4 saksalaista pankkia; vuonna 1903 niitä oli 6, joilla oli 32 haaraosastoa, ja vuoden 1906 alussa jo 13 ja näillä oli käytettävissään 100 miljoonaa markkaa ja yli 70 haaraosastoa.

Silti tämä on suhteellisesti hyvin vähäistä verrattuna muiden valtioiden saavutuksiin tällä alalla: esimerkiksi Englannilla oli jo vuonna 1904 32 (1910 : 36) sellaista siirtomaapankkia, joiden hallitus oli Lontoossa, ja 2104 (1910 : 3358) pankkia, joiden hallitus oli siirtomaissa, ja lisäksi 18 (1907 : 30) (1910 : 36) muuta englantilaista ulkomaista pankkia, joilla oli 175 (2091) haaraosastoa. Ranskalla oli jo vuonna 1904/5 18 siirtomaapankkia ja muuta ulkomaista pankkia, joilla oli 104 haaraosastoa; Hollanti: 16 valtamerentakaista pankkia ja niillä haaraosastoja 68” (s. 346).

NB

	1910		1904
NB:	Siis:	Saksa	13— 70
	72—5 449	Englanti	50—2 279
		Ranska	18— 104
		Hollanti	16— 68 **

Ensimmäinen luku = siirtomaissa ja yleensä ulkomailla olevien pankkien lukumäärä; toinen — niiden haaraosastojen (tai erillisten siirtomaapankkien) lukumäärä.

* Tässä on kaarisuluissa ne tekstilisäykset, jotka V. I. Lenin on tehnyt teoksen 4. painoksen mukaan (s. 375) ja jotka hän on kirjoittanut käsikirjoituksen vastaväilyin kohtiin rivien väliin tai perustekstin vertailtavien lukujen ylä- tai alapuolelle. *Toim.*

** Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, s. 236. *Toim.*

**Pankkien ja teollisuusyritysten yhteyttä koskevaan kysymykseen (s. 383)
(Jeidelsin mukaan) (1895—1903)**

Teollisuusosakkeiden emitointitapauksia vuosittain		s. 307		Yhtiöitä, joita varten emitointi suoritettiin	Pankki-konttoreita teollisuus-yrityksissä (s. 284)	s. 306	(s. 463) Teollisuudenharjoittajia pankkien hallintoneuvostoissa ¹⁾				
s. 413	Σ 7 vuodessa	Minun lyhen-nykseni	Teollisuus- osakkeiden emissioita				s. 414 1895—1910	(1903/4)	(1911)	(1908)	(1910) (s. 501)
1895—1910	1904—1910										
424	204—	Dr. B.	„Dresdner Bank”..... —220	—181—368	—191	—504	—11	— 8			
361	174—	S. BV.	„Shaffhausenscher Bankverein”..... —187	—207—364	—211	—290	—19	—17			
312	142—	B. HG.	„Berliner Handelsge- sellschaft”..... —170	—149—281	— 95	—153	—15	—13			
302	151—	D. G.	„Diskontogesell- schaft”..... —151	—154—290	—111	—362	— 4	— 2			
456	306—	D. B.	„Deutsche Bank”..... —150	—139—419	—250	—488	— 4	— 5			
314	166—	Dm. B.	„Darmstädter Bank”..... —148	—140—285	—161	—313	— 4	— 6*			

¹⁾ M.m. seuraavien toimintimien johtajat: *Krupp* (Dr. B.), *Hapag* ja „*Norddeutscher Lloyd*” ja „*Gelsenkirchener Bergwerks Aktiengesellschaft*” (D. Ges.), *Hibernia*, „*Harpener Aktiengesellschaft*”, „*Oberschlesische Eisenindustrie Aktiengesellschaft*” y. m. (B. H. Ges.) j.n.e.

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, ss. 213—214. Toim.

(Tiedot ovat
nähtävästi
epätäydellisiä)

Suurpankkien perustamien valtameren-
takaisten pankkien lukumäärä (luettelo
Riesserillä s. 327 ja seur.) (s. 354
ja seur.)

Σ		D.B.	D.G.	Dr.B.	Dm.B.	B.H.G.	S.BV.	N.B. f.D.	Kaik- kiaan
11	1880—89	3	3	1	1	1	1	1	11
22	1890—99	4	6	2	2	2	4	2	22
24	1900—4	3	3	1	—	—	—	1	8
	1905, 1906—8	2	3	5	1	1	3	1	16

ei koko vuosikymmen, vuoteen 1908—9 asti

R. E. May („Schmol- ler's Jahrbuchissa”, 1899, s. 271 ja seur.) (s. 83) Saksan kansantulon jakau- tuminen		(s. 82) rahami- nisteri Rheinba- nenin tiedot Preussi 1908				(s. 99—100) Saksassa	
(väestö) asuk- kaita (milj.)	Tulo mrd. mk	milj. henkeä	%	verot milj. mk	%	Osake- yhtiöitä	Niiden pääomat milj. mk
Alle 900 mk	18 ¹ / ₃	12 ³ / ₄	17.9=47.22	0			
900—3 000	3 ² / ₃	6 ¹ / ₂	16.2=42.54	83.7=34.28		1883—1 311—3.9	
> 3 000	1/3	5 ³ / ₄	1.9= 5.50	66%*		1896—3 712—6.8	
Σ = 22 ¹ / ₃	25	36.0	95.26			1900—5 400—6.8(7.8)	
Itsenäinen väestö NB			> 9 500 markkaa 0.87% väestöstä 43% verosta			1908—6 249—9.4	

* Näin on Riesserillä. *Tolm.*

8)

Riesserillä
ei ole tau-
lukkoa,
vaan
luettelo.
Liite IV

Teollisuus- ja kauppayhtiöitä, joiden *hallintoneuvostossa* pankeilla
on *jäsenpaikkoja*.

Teollisuusalat:

Pankit	Vuoriteollisuus, metallurgiset teh- taat ja suolakai- vokset	Silikaattiteollisuus	Metallinjalostus- teollisuus	Koneenrakennus- teollisuus (1)	Kemiallinen teollisuus	Saippua, voi etc.	Tekstiili- ja nahkateollisuus	Paperiteollisuus	Selluloosateolli- suus	Ravintoaineteolli- suus	Kauppa	Vakuutusyhtiöt	Kululaitos	Ulkomaiset yhtiöt	Rakennusteolli- suus	Hotellit ja ravintolat	Kumiteollisuus	Taideteollisuus	Plantaasiviljelys- yhtiöt	Näyttelytoiminta	Kaikkiaan
„Darmstädter Bank“	9	4	2	15	3	2	5	2	1	7	24	3	9	6	—	—	—	—	—	—	
„Berliner Handelsgesell- schaft“	18	1	8	10	4	1	—	—	—	3	16	—	9	17	1	—	—	—	—	—	
„Commerz- und Diskonto- Bank“	1	2	2	7	1	—	1	—	—	3	7	2	3	1	1	1	—	—	—	—	
„Deutsche Bank“	13	1	3	24	1	4	6	1	—	3	28	8	6	13	2	—	1	2	—	—	116
„Diskontogesellschaft“	13	2	2	8	5	2	—	—	—	1	29	2	4	21	—	—	—	—	2	1	
6) „Dresdner Bank“	10	2	3	14	1	—	2	1	—	2	29	3	11	8	—	1	—	—	—	—	
„National Bank für Deutschland“	13	4	3	18	2	3	1	—	—	7	21	1	9	6	2	—	—	4	2	—	
8) „Schaffhausenscher Bankverein“	18	2	4	15	2	1	4	—	—	1	20	1	16	6	3	—	—	1	—	—	
Kaikkiaan	95	18	27	111	19	13	19	4	1	27	174	21	67	78	9	2	1	7	4	1	
		140			+111					+83	+174		+166			+24			-698		

(1) sähköteknillinen teollisuus mukaan laskettuna.

„Kauppaministeriön vuonna 1898 antaman arvion mukaan *Englannin tulot pankki- ja muusta kaupintatoiminnasta* olivat mainittuna vuonna 18 miljoonaa punttaa (mikä on noin 432 miljoonaa kruunua) (s. 399) (s. 431)... Euroopan mantereen valtamerentakaisessa kaupassa suoritetaan 'muka' vuosittain yli 6 miljardin markan maksut Englannin välityksellä”... [s. 431 4. painoksessa]

Tulot pankkioperaatioista 450 miljoonaa frangia.

Englannin tulot rahdinkuljetuksesta ovat vuosittain 1800 miljoonaa markkaa; *Saksan—200—300 miljoonaa markkaa* (s. 400) (s. 432 idem).

Saksan pankkivirkailijoita koskeva tilastotiedustelu v. 1907: vastauksia saatiin 1 247 toiminimeltä, niissä virkailijoita 24 146 (s. 579) (s. 626)

siinä luvussa		keskipalkka markkamäärä- raisesti	yksityisvirkai- lijoiden keskipalkka yleensä
264 osake- pankkia	16 391 virkailijaa, ikä 20—39 v.	1 459—3 351	1 467—2 380
708 yksi- tyispankkia	5 938 ” ” 40—54 ”	3 638—4 044	2 413—2 358
275 osuus- pankkia	1 817 ” ” 55—70 ”	3 899—2 592	2 264—1 879

„*Girotilien lukumäärä kasvoi vv. 1876—1908 (1910) 3 245:stä 24 821:een (24 982:een), mutta niitä ovat valtionkassojen lisäksi hoitaneet etupäässä suuret kauppa- ja teollisuusyrietykset, joten Valtionpankin giroliike on pysynyt luonteeltaan hieman plutokraattisena*” (122) (s. 131).

NB

Vuonna 1907 kullakin tilillä oli keskimäärin (Valtionpankin giroliike) = 24 116 markkaa. Liikevaihto = 260.6 miljardia markkaa, v. 1910—354.1 (s. 132). Postisiirto-

liike (1909) = 23 847 tilinhaltijaa, v. 1910 — 49 853, ja heidän omaisuutensa = 94 miljoonaa markkaa (s. 132).

Clearinglaitosten suorittamien selvitysten määrä (s. 123)
(*miljardeissa* markkoissa)

	1884	1908	1910
Saksa	12.1	45.9	54.3
Ranska	3.3	21.3	23.7
Englanti	118.5	260.1	299
Yhdysvallat	143.2	366.2	422

Saksassa ovat laajemminkäytännössä girot, mutta vähemmän sekkit ja niiden lunastaminen puolin ja toisin

Saksan Valtionpankin *liikevaihto yleensä*
v. 1908 = 305 $\frac{1}{4}$ miljardia markkaa
1910 — 354.1

Kartelleja Saksassa 1896 noin 250
(s. 137) 1905 — — 385
(s. 149)

niissä on mukana noin
12 000 liikeyritystä *

Talletukset (kaikissa pankeissa) ja säästöt
säästöpankeissa miljardeissa markkoissa
(ss. 162—3).

siinä luvussa säästöpankeissa olevat säästöt	Saksa		
	9.....1900.....	noin	10
	13.....1906.....		15.5
	1909—15 $\frac{1}{2}$		
	Englanti.....(1903—5)	— —	10.5
	Yhdysvallat.....(1905)	— —	47 (59 v. 1909)
	Ranska (vain pankkitalletukset v. 1905)	— —	4
	Saksa (vain pankkitalletukset).....		
	1900	— —	1
	1906	— —	2.5
	Englanti (vain pankkitalletukset v. 1905)	— —	6.25
	Yhdysvallat (vain pankkitalletukset).....	— —	15

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, s. 196. Toim.

NB. „Edellä esitetystä vertailusta seuraa, että saksalaisilla talletuksilla ei ole vielääkään suurta merkitystä verrattuna Englannissa ja Yhdysvalloissa tehtyihin talletuksiin ja samalla ne näyttävät olevan melkoisesti ranskalaisia vähäisempiä” (164) (idem 177).

Riesser, s. 354 (s. 384):

(9)

„Jos verrataan edellisen kauden (1848—1870) melkoista edistystä kyseessä olevana kautena (1870—1905) tapahtuneeseen Saksan koko talouden ja varsinkin pankkien kehitykseen, on suhde likipitään sama kuin vanhan hyvän ajan postivankkurien kulkunopeus nykyajan auton kulkunopeuteen verraten”... NB
 ....,kun auto kiittää... niin, että se käy vaaralliseksi sekä huolettomalle jalankävijälle että itse autossa ajaville”... *

Ja samalla heti seuraavassa lauseessa tämä porvarillisen arkipäiväisyyden edustaja (joka on hengeltään läpeensä poroporvari) ja rahasäkin lakeija *Riesser* katsoo „yleisen turvallisuuden” ja „todellisen edistyksen” takeeksi johtomiehen „*suurimman avun*”: *kohtuullisuuden noudattamisena!!!*

Mutta seuraavalla sivulla (355 — s. 385) hän myöntää, että pankit ovat... „liikkeitä, jotka tehtäviinsä ja kehitykseensä nähden *eivät ole luonteeltaan puhtaasti yksityistaloudellisia*”¹⁾, vaan yhä enemmän kasvavat ulos *puhtaasti yksityistaloudellisen säännöstelyn puitteista*” **.

---

¹⁾ Puheesta, jonka Riesser piti ollessaan Frankfurt am Mainissa 19. ja 20. IX. 1902 pidetyn ensimmäisen yleissaksalaisen pankkimiesten kokouksen puheenjohtajana.

Mutta tämä tunnustus ei kuitenkaan estä tätä porvarillista idioottia kirjoittamasta:

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, s. 290. *Toim.*

** Sama, s. 292. *Toim.*

10)

„Mutta Saksassa ei ole toteutunut eikä taida toteutua vastaisuudessakaan myöskään toinen sosialistien ennustama keskittymisprosessin seu-

!! ha ||| raus, nimittäin se, että keskittyminen johtaa lop-
 ha ||| pujen lopuksi *tuotantovälineiden yhteiskunnal-*
 „kumo- ||| *listumiseen*, jota he toivovat ja jonka pitäisi
 si”... ||| tapahtua 'tulevaisuuden valtiossa'” * (s. 585)
 (s. 633).

(Yksistään „Deutsche Bankin” *liikevaihto* on $94\frac{1}{2}$ miljardia markkaa (s. 361) (112,1 miljardia vuonna 1910, s. 391), se on sidottu 12 pankkia käsittävään ryhmään, sen käytettävissä on *miljardin* markan suuruiset pääomat — tämän ryhmän ja „ystävällismielisten” pankkien pääomat —, se on niellyt 52 pankkia, sillä on 116 haaraosastoa, kassaa j.n.e. Saksassa, jäsenpaikkoja 120 kauppa- ja teollisuusyhtiön hallintoneuvostossa j.n.e. Ja tämä *ei ole* „yhteiskunnallistumista”!!!!!!)

„Deutsche Bank”:

Omat pääomat = 200 milj. + 100 milj. vararahastot
 liikevaihto = $94\frac{1}{2}$ mrd. markkaa
 kokonaisvoitto = 55 milj. markkaa (1908) (s. 352)
 = 62,9 „ „ (1910) (s. 382)

Pankkivirkailijoita „Deutsche Bankin” palveluksessa 4860 (1908), — s. 578 ((vuonna 1895 66 pankissa, joissa kussakin oli 50 ja > pankkivirkailijaa, oli yhteensä 7802 pankkivirkailijaa, *ibidem*))

Puhuessaan sivulla 114 ja seur. Saksan kauppamerenkulusta ja sen kehityksestä Riesser panee merkille seuraavaa:

H.—A. P. A.—G. (Hampuri — Amerikka), pääomat (1908) 125 milj. markkaa (+ 76 milj. obligaatioina), 162 alusta (arvo 185,9 milj. markkaa).

„Norddeutscher Lloyd”, pääomat (1908) 125 milj. markkaa (+ 76 milj. obligaatioina), 127 alusta (arvo 189,1 milj. markkaa). $125 + 76 = 201$.

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, s. 292. *Toim.*

„Kumpikin yhtiö solmi vuonna 1902/3 olennaisesti samanlaisen sopimuksen *'International Mercantile Marine Companyn'* kanssa, jonka amerikkalaiset pankkiirit ja laivanomistajat perustivat 1. I. 1903, jonka pääomat olivat 120 miljoonaa dollaria (= 480 miljoonaa markkaa) ja jonka toimintapiiriin kuului yhdeksän amerikkalaista ja englantilaista laivalinjaa” (s. 115). Tämä on n.s. *Morganin trusti*.

Sopimuksen sisältö: liikevoiton jako ja maailman jako (saksalaiset yhtiöt eivät puutu englantilaisten ja amerikkalaisten rahtiliikkeeseen; sovittiin, kuka käy missäkin satamissa etc. etc.). Perustettiin *yhteinen valvontakomitea*. Sopimusaika 20 vuotta (irtisanoutumisaika 1 vuosi). Sodan puhjetessa sopimus raukeaa (s. 116 lopussa) (s. 125 4. painoksessa)*. Ja tämä ei ole „yhteiskunnallistumista”!!

„Mitä *'Reichsbankiin'* tulee, niin pankkitilastokomitean tietojen mukaan 1. IX. 1906 (s. 179) koko Saksassa oli 70 480 toiminimeä ja henkilöä, jotka *vekselikaupoissaan* olivat *yleensä luottokelpoisia*”:

Nimenomaan:

a) kauppiaat ja kauppayhtiöt	29 020 = 41 %
b) teollisuuden harjoittajat ja teollisuusyhtiöt	21 887 = 31
c) maanviljelijät ja maataloudelliset tuotanto- ja tehdaslaitokset . .	9 589 = 14
d) kaikenlaiset osuuskunnat	883 = 1
e) koroillaeläjät, käsityöläiset ja muut elinkeinonharjoittajat . . .	9 101 = 13
	<hr/>
	70 480 100

NB
Mitättömän
vähän luotto-
kelpoisia

s. 194 idem

(Düsseldorfin) „Stahlwerkverband” perustettu 30. III. 1904 (kolmeksi vuodeksi ja 30. IV. 1907 sopimusaikaa jatkettiin vielä 5 vuodella). Sen tuotanto oli 1904 = 7,9 miljoonaa tonnia (s. 141) (s. 153). (11

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, s. 242. *Toim.*

28. XI. 1904 se solmi *kiskojen vientiä* koskevan sopimuksen, jonka mukaan Englannin osalle tuli 53.5%, Saksan 28.83%, Ranskan ja Belgian 17.67% (+ Ranska 4.8—6.4%. $\Sigma\Sigma = 104.8, 106.4\%$) (s. 147) (s. 159).

Maailman jako					Nyt kun siihen on liittynyt
					„United States Steel Corporation”, Saksan osuus = 21%
					<i>Palkkien myyntikartelli</i> (palkkien vienti) — osuudet:
					Saksa 73.45%
					Ranska 11.50%
					Belgia 15.05%

- 13) „Helmikuussa 1909 perustettiin niin ikään 'Internationaler Zinkhüttenverband' (s. 159), ensin 31. XII. 1910 saakka, jonka jälkeen toiminta-aikaa lie-nee pidennetty 3 vuodella. Tähän liittoon (tehtaiden maantieteellistä sijaintia vastaavasti) kuuluu kolme ryhmää. Ryhmä A:han kuuluvat kaikki saksalaiset ja eräät belgialaiset tehtaot, ryhmä B:hen 10 belgialaista, ranskalaista ja espanjalaista tehdasta ja ryhmä C:hen englantilaiset tehtaot. Koko Euroopan tuotannosta, joka oli vuonna 1908 pyörein luvuin 513 tuh. *tonnia*, Saksan osalle tuli niihin aikoihin... 226.9, Belgian osalle 165, Ranskan ja Espanjan osalle yhteensä 55.8, Englannin osalle 54.5. Liittoon kuuluneet tehtaot tuottivat noin 92% koko Euroopan tuotannosta.

- 14) NB || Uusimpien sopimusten mukaan, huolimatta tuotanto-osuuden määräävistä kiinteistä luvuista, liiton jokainen jäsen voi tuottaa kuinka paljon tahansa ehdolla, että jos tuotteita kertyy varastoon määräaikaan mennessä (alusssa 31. III. 1911 mennessä) vähintään 50 000 tonnia, niin tietyissä olosuhteissa tuotantoa on supistettava prosentuaalisesti sen mukaan, mitä on säädetty tuotanto-osuudesta” (s. 160 4. painok- sessa).

Pankit yhdistyvät ryhmiksi (tai konsortioiksi) kun kysymyksessä ovat erikoisen suuret liikeasiat: (11)

- I. a) „Das Preussenkonsortium” — v. 1909 28 pankkia (s. 310)
- b) „Reichsanleihekonsortium” — 29 „ (311)
- c) Rothschildin ryhmä — vuonna 1909 13 pankkia (312) (siinä luvussa Rothschildin 3, Wienin, Lontoon ja Pariisin, toiminimeä)
2. Ryhmä Aasiassa suoritettavia operaatioita varten
j.n.e.
j.n.e.

|| „Poliittiset etuvaritiokahakat tapahtuvat finanssi-|| NB
pohjalla. Mutta vasta kotimaisen ulkopolitiikan vastuunalainen johto määrää näiden kahakoiden hetken, vastustajat ja näiden rahataloudellisten alustavien kamppailujen suoritustavan” (s. 402) (s. 434).

Ranskalainen pääoma Tunisiassa ja Marokossa

” ” Venäjällä

” ” Italiassa (poliittinen lähen-
tyminen alkaa rahata-
loudellisen lähentymisen
kautta)

saksalainen ” Persiassa (taistelu Eng-
lantia vastaan)

eurooppalaisten finanssipääomien kamppailu Kii-
nan ja Japanin lainoista

ranskalainen ja englantilainen pääoma Portuga-
lissa ja Espanjassa j.n.e. (s. 403)*

{ Riesserin teoksen ensimmäinen painos, alkulause on }
{ päivätty 4. heinäkuuta 1905. }

Saksan *vekselikauppa* (laskettu vekseliveron perusteella) lisääntyi 12 miljardista markasta vuonna 1885 25½ miljardiin markkaan vuonna 1905 ja 31.5 miljardiin vuonna 1907 (s. 228)— ja 33.4 miljardiin v. 1910. (s. 246).

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, s. 286. Toim.

- Saksan kansanvarallisuus (Mulhall 1895: 150) 130—216 miljardia (Riesser): 200 miljardia markkaa (s. 76) (Steinmann: 350).
- Saksan kansantulo 25—30 miljardia markkaa (s. 77).
- Ranska: Kansanvarallisuus: Mulhall (1895) — 198 miljardia markkaa: Foville (1902)—161; Leroy-Beaulieu (1906)—205; Théry (1906)—161.
- Kansantulo = 20 miljardia markkaa (Leroy-Beaulieu) (s. 78).
- Englanti — 204 miljardia markkaa (Giffen 1885), — 235 (Mulhall 1895), 228 (Chiozza-Money 1908).
- Yhdysvallat — kansanvarallisuus = 430 miljardia markkaa (1904, Tilastotoimisto).
- Saksassa „kansakunnan vuotuisista säästöistä sijoitetaan arvopapereihin noin 1,2 mrd. markkaa, siis noin 1/3” (s. 81) — (s. 86 *idem*).

12)

Riesserin kirjallisuusviitteistä

(Erittäin kehuut tai erittäin tärkeät on merkitty *).

* *Walther Lotz*. „Emitointiteknikka”. 1890.

Alfred Lansburgh. „Saksan pankkitoiminta”. 1909.

* „ „ „Kansanvarallisuuden hoitaminen pankkien välityksellä” — aikakausjulkaisussa „Die Bank”, 1908.

Schumacher pankkien keskittymisestä, „Schmoller’s Jahrbuch”, XXX vuosikerta, 3. vihko.

Warschauer. „Hallintoneuvostoista”, „Conrad’s Jahrbücher”. (III, XXVII nide).

Theodor E. Burton. „Rahapula etc.”. New York 1902.

***J. W. Gilbert*. „Pankkien historia etc.”. Lontoo 1901.

„*Schriften des Vereins für Sozialpolitik*”.

CX nide, samoin CIX ja muut. (Vuoden 1900 pula.)

CXIII: „Pulan opetukset”.

W. Sombart. „Saksan kansantalous 19. vuosisadalla”. 2. painos 1909.

L. Pohle. „Saksan talouselämän kehitys 19. vuosisadalla”. 2. painos 1908.

A. Saucke. „Onko suuryrityksen voima... lisääntynyt... teollisuudessa?” „Conrad’s Jahrbücher” III, XXXI nide.

- von Halle.* „Saksan kansantalous vuosisadan vaihteessa”. 1902.
- May* kansantulon jakautumisesta. „*Schmoller's Jahrbuch*”, 1899.
- * *Glier.* „Amerikan rautateollisuus”. „*Schmoller's Jahrbuch*”, 27. vuosikerta, 3. vihko; 28. vuosikerta
- * *idem,* „*Conrad's Jahrbücher*”. XXXV nide (1908).
- Ed. Wagon.* „Saksan osakeyhtiöiden rahataloudellinen kehitys 1870—1900”. Jena 1903.
- Jenks.* „*Trustit*”. „*Conrad's Jahrbücher*”. 3. sarja, I nide (1891).
- Voelcker.* „Saksan rautateollisuus”. „*Revue economique internationale*”. III. 4 (1904).
- Kollmann.* „Terästehtaiden liittoutuma”. „*Die Nation*”. 1905 (22. vuosikerta).
- Waldemar Müller.* „Luottotoiminnan järjestely Saksassa”. „*Bank-Archiv*”, 1909 (8. vuosikerta).
- Warschauer.* „Saksan pankkien elintoiminta”. 1903.
- E. Jaffé.* „Englannin pankkitoiminta”. 1905.
- S. Buff.* „Shekkiliike Saksassa”. 1907.
- * *Ad. Weber.* „Reinin-Westfalenin pankit ja pula”. 1903.
- ” *idem,* „*Schriften des Vereins für Sozialpolitik*”, CX nide.
- * *Sama.* „Talletuspankit ja spekulatiiviset pankit”.
- ** *Otto Jeidels.* „Saksan suurpankkien suhde teollisuuteen”. „*Schmoller's Jahrbuch*”. (? „*Tutkielmia*”?) 1905.
- ** *W. Prion.* „Saksalainen vekselidiskonttoliike”. 1907.
- „*Schmoller's Forschungen*”. 127. vihko.
- Fr. Leitner.* „Pankkitoiminta ja sen tekniikka”. 1903.
- ** *Br. Buchwald.* „Pankkiyrityksen tekniikka”. 5. painos. 1909.
- H. Sattler.* „Arvopaperipankit”. 1890. (Riesser ei kehu.) NB [A. Wagnerin esipuhe. *Riesser* on kovin kiukuinen valtiotalousilmiö Wagnerille!]
- Fr. Eulenburg.* „Hallintoneuvostot”. „*Conrad's Jahrbücher*”. 3. sarja, XXXII nide.
- ” ” „*Nykyinen pula*”... *ibidem*, 3. sarja, XXIV nide.
- * *G. Diouritch.* „Saksan pankkien ekspansio ulkomailta”. Pariisi 1909.

- R. Rosendorff. „Saksan valtamerentakaiset pankit”. „Blätter für vergleichende Rechtswissenschaft etc.”. 3. vuosikerta. 1908.
- A. P. Brüning. „Ulkomaisten pankkien kehitys”. 1907.
- R. Rosendorff. „Saksalaisten pankkien valtamerentakaiset yhteydet”. „Schmoller's Jahrbuch”, XXVIII, 4. vihko.
- R. Steinbach. „Berliinin suurpankkien hallintomenot”. „Schmoller's Jahrbuch”, 29. vuosikerta, 2. vihko.
- E. Moll. „Osakeyhtiön kannattavuus”. Jena 1908.
- C. Hegemann. „Ranskan suurpankkien kehitys”. Münster 1908.
- Ch. J. Bullock. „Pankkien keskittyminen”. „The Atlantic Monthly”. 1903 elokuu.
- H. Voelcker. „Yhdistymis- ja voitto-osuusmuodot Saksan suurteollisuudessa”. „Schmoller's Jahrbuch”. XXXIII nide.
- L. Eschwege. „Vallankumouksellistavat tendenssit Saksan rautateollisuudessa”. „Die Bank”, 1909 huhtikuu.
- || J. Cockburn Macdonald. „Pääoman keskittyminen harvojen käsiin ja sen taloudellinen vaikutus”. „Pankkitoimintainstituutti”, 1900 lokakuu. NB (?)

- NB || s. 70 ja seur. (lyhennän)
 Yleispiirteittäinen taulukko tärkeimmistä tapahtumista, jotka ovat vaikuttaneet jälkikauden saksalaisen pankkitoiminnan kehitykseen:
- 1871—2: sodan päättyminen. 5 miljardia. „Myrskyisä” nousu...
 „Teollisuuden kartelloitumisen alku”...
 1873. Pula.
 1874—8. Lamakausi.
 1879—82. Taloudellinen nousukausi. Perustamistoiminta.
 1879. Kultakanta. (Liitto Itävallan kanssa.)
 1883—87. Lamakausi. (1887. Liitto Italian kanssa.)
 1888—90. Nousu. Perustamistoiminta. Spekulatio.
 1891—94. Lamakausi.
 1891. Monien Berliinin pankkien romahdus.
 1895. Nousun alku.

- 1896—7. Nousun tehostuminen. Sähköteknillisen teollisuuden loistava kehitys.
1897. „Rheinisch-westfälisches Roheisensyndikatin” perustaminen.
- 1898—1900. Edullinen suhdanne.
1899. Uudelleenjärjestelyjen, yhtiöiden perustamisten ja emissioiden kohokohta.
- 1900/1. Pulakausi. Vuoriteollisuuden arvopaperien kurssin lasku, monien pankkien vararikkoutuminen. „Suurpankkien tarmokas interventio. Keskittymisprosessin tehostuminen”...
- 1901/2. „Pitkäaikainen ja erikoisen kärkevä rahantarve”... „United States Steel Corporationin” perustaminen.
- 1902—6. „Elpyminen” („Erholung”).
1904. „Stahlwerkverbandin” perustaminen. Keskittymisen myrskyisä edistyminen.
1907. Amerikan pulakausi. Diskonttokoron kohoaminen $7\frac{1}{2}\%$:iin.
1908. Pahimman pulakauden päättyminen Amerikassa. „Elpyminen”. Rahavarojen likvidisyys.
1909. Rahavarojen likvidisyyden lisääntyminen etc.
- 1910: Edistyksellinen kohentuminen... (4. painos, s. 76)

NB 1895—1900 „ensimmäisen kerran immigraation liiallisuutta” NB

NB

(s. 75)

Uutta kirjallisuutta

NB: *Tri Max Augstin*. „Maatalouden kehitys Yhdysvalloissa”. München 1914. (4 markkaa.)

W. Wick. „Pikku Mercurius”. Zürich 1914. (416 sivua) („Kauppahakemisto”).

(13

Ulkomaisista (ulkomaille sijoitetuista) pääomista Riesser sanoo 4. painoksessa (s. 426 ja seur.):

Saksa (vuonna 1905) ainakin 24—25 miljardia markkaa (nykyään on „varmasti” „harpattu kauas eteenpäin”, s. 436 in fine), siinä luvussa ulkomaisia arvopapereita 16 miljardin markan arvosta...

(14

„Ranskan koko arvopaperimäärästä, minkä Edmond *Théry* ('Ranskan taloudellinen edistys'... s. 307) määritteli vuoden 1908 lopulla 100 *miljardiksi* frangiksi, *Neymarck* vuonna 1906 97—100 *miljardiksi* frangiksi (joista koitui tuloa 4½ *miljardia* frangia), tuli *Théryn* laskujen mukaan vuoden 1908 lopulla ulkomaisten arvopapereiden osalle noin 38½ *miljardia* frangia.

Laskelmat eroavat tietysti toisistaan melkoisesti, mutta kaikki myöntävät vuosittaisen lisäkasvun *ainakin 1 miljardiksi* frangiksi. *Henry Germain*, 'Crédit Lyonnais'n' entinen johtaja, laski tämän vuotuisen lisäyksen (vuotta 1905 välittömästi edeltäneinä vuosina) 1½ *miljardiksi* frangiksi, *Paul Leroy-Beaulieu* hiljattain jopa 2½ *miljardiksi* frangiksi.

15)

Pankkitoimintainstituutissa 7. VI. 1900 pitämässään selostuksessa ('Eräitä näkökohtia kansallisista rahavaroista') tunnettu englantilainen finanssipoliitikko *sir Edgar Speyer* arvioi *Englannin* ulkomaisten pääomansijoitusten kokonaissumman 2 500 miljoonaksi punnaksi, siis pyöreissä luvuissa noin 50 *miljardiksi* markaksi, joista koitui vuosittain tuloa 110 miljoonaa puntaa (X), mutta vuoden 1910 lopulla hän määritteli tämän kokonaissumman Liberaalisessa siirtomaaklubissa pitämässään selostuksessa 3 500 miljoonaksi punnaksi eli noin 70 *miljardiksi* markaksi.

Tämä arvio käy likipitään yhteen sen arvion kanssa, jonka *George Paish* antoi vuoden 1907/8 osalta ja joka mainittuna aikana oli 2 700 miljoonaa puntaa, siis noin 54 *miljardia* markkaa, joka summa jakautui miltei tasaisesti toisaalta Intian ja siirtomaiden (1 312 miljoonaa puntaa) ja toisaalta ulkomaisten kesken (1 381 miljoonaa). Sama kirjoittaja esittää tämän summan vuoden 1910 lopulla 3 192 miljoonaksi punnaksi eli noin 64 *miljardiksi* markaksi ja arvioi *Kuninkaallisessa* tilastoyhdistyksessä pitämässään selostuksessa englantilaisista ulkomaisista investoinneista vuonna 1911 saadut tulot osapuilleen 180 miljoonaksi punnaksi valtion kotimaisista tuloista huolehtivien komissaarien vuosikertomuksen perusteella; *Speyerin* 27. V. 1911 pitämän selostuksen johdosta käydyssä keskustelussa *sir Felix Schuster* piti tätä kuitenkin liioiteltuna" (s. 427).

(X) „Tässä selostuksessa huomautetaan muuten täysin aiheellisesti, että viennin lisääntyminen, ulkomaisten arvopapereiden voimaperäinen emitointi ja liiketoiminnan huomattava lisääntyminen ovat vain saman ilmiön eri ilmenemismuotoja. Toisessa selostuksessa erään kappaleen otsikkona on: Englantilaisen pääoman vienti on imperiumin kukoistuksen tärkein alkusyy” (s. 426). NB
